

SCAN ME

ดาวน์โหลดไฟล์
อินโฟกราฟิก

เรียบเรียง - ภาพ : ศันสนีย์ นิตธรรมมงคล สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร
ข้อมูล : เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง พันธุ์ และการปลูกดูแลรักษา
โดย นางสุภัทรา เลิศวัฒนาเกียรติ ผู้เชี่ยวชาญด้านไม้ผล
กรมวิชาการเกษตร และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

เรื่องเล่า...ชาวกาแฟ

หากจะกล่าวถึงเรื่องเดิมๆ ที่มีผู้นิยมบริโภคอันดับต้น ๆ ของโลกย่อมต้องได้ยินคำว่า **“กาแฟ”** หรือ **“Coffee”** จนนำมาใช้เป็นชื่อของช่วงการพักสั้นๆ ที่เรียกว่า **“Coffee Break”** หรือแม้กระทั่งช่วงเวลาของการเสิร์ฟอาหารว่าง และอาหารหลักบนเครื่องบินทั่วโลก คำที่มีจะได้ยินเสมอคือ **“Coffee or Tea”** จะเห็นได้ว่ากาแฟกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนทั่วโลกที่จะต้องดื่ม บางคนดื่มเพราะความเคยชิน บางคนดื่มเพื่อผ่อนคลาย บางคนดื่มเพราะจะทำให้รู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเปร่า เป็นต้น กล่าวได้ว่า **“กาแฟ”** เป็นเครื่องดื่มจากพืชที่มหัศจรรย์เลยทีเดียว

ที่มาของกาแฟในประเทศไทย

“กาแฟ” ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ดังนั้น คงต้องกล่าวถึงความเป็นมาของกาแฟ 2 สายพันธุ์ในประเทศไทย คือ กาแฟอะราบิกา และ กาแฟโรบัสตา ซึ่งมีที่มาแตกต่างกัน กล่าวคือ

ส่วนกาแฟโรบัสตา ในประเทศไทยมีต้นกำเนิดจากที่คนไทยชาวมุสลิม ชื่อ นายดีหมื่น ได้มีโอกาสไปแสวงบุญ ณ เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ได้นำเมล็ดพันธุ์กาแฟมาเพาะปลูกที่บ้าน ในปี พ.ศ. 2447 ที่ตำบลบ้านโหนด อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา และขยายพันธุ์ออกไปในพื้นที่ทางภาคใต้ของประเทศไทย

เปรียบเทียบลักษณะเมล็ดกาแฟ 2 สายพันธุ์

<p>Arabica</p> 	<p>Robusta</p>
<p>เมล็ดยาวเรียวยาว มีกลิ่นหอม รสชาติกลมกล่อมนุ่มนวล คาเฟอีนน้อย</p>	<p>เมล็ดทรงกลม มีกลิ่นไม่หอม รสชาติเข้มข้น ชมกว่า คาเฟอีนสูง</p>

ที่มา : bestreview.asia

กาแฟอะราบิกา ตามบันทึกของพระสารสาสน์พลขันธ์ (ยี่ อี เจริญ) ชาวอิตาลี กล่าวว่า ประเทศไทยมีการปลูกกาแฟสายพันธุ์อะราบิกา ตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2397 ซึ่งนำไปปลูกไว้ที่จังหวัดจันทบุรี เป็นพันธุ์เบอร์บอน ต่อมาเมื่อเรียกกันว่า **“กาแฟจันทบูร”** ในปี พ.ศ. 2500 กรมการเกษตร (กรมวิชาการเกษตรในปัจจุบัน) ได้สั่งเมล็ดกาแฟอะราบิกา จำนวน 4 พันธุ์ คือ มุนดูนูว (Mundo Novo) เบอร์บอน (Bourbon) แคทูรา (Catura) และ ทิปปิก้า (Typica) จากประเทศบราซิล มาปลูกทดลองที่สถานีทดลองพืชไร่แม่โจ้ สถานีทดลองพืชสวนฝางจังหวัดเชียงใหม่ และสถานีทดลองพืชสวนดอยมูเซอ จังหวัดตาก และต่อมาได้ในปี พ.ศ. 2526 ได้นำพันธุ์คาติมอร์มาปลูกและให้ผลผลิตดี จึงได้มีการปรับปรุงพันธุ์ให้เหมาะสมกับพื้นที่สูง เพื่อทดแทนการปลูกฝิ่นและเป็นพืชความหวังใหม่ในขณะนั้น

พื้นที่ปลูกกาแฟในประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยมีเนื้อที่ให้ผลผลิตกาแฟประมาณ 169,649 ไร่ แบ่งเป็น กาแฟสายพันธุ์อะราบิกา เนื้อที่ให้ผล จำนวน 108,008 ไร่ และผลผลิต จำนวน 9,197 ตัน กาแฟสายพันธุ์โรบัสตา เนื้อที่ให้ผล จำนวน 61,641 ไร่ และผลผลิต จำนวน 5,198 ตัน ซึ่งผลผลิตในประเทศยังไม่เพียงพอความต้องการของตลาด โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและแหล่งท่องเที่ยว แนวโน้มและทิศทางการตลาดของกาแฟขึ้นอยู่กับ การตั้งอัตลักษณ์ที่แสดงออกมาจากตัวของกาแฟมานำเสนอ รสนิยมของผู้บริโภค และปัจจัยอื่น ๆ ที่สนับสนุนให้ธุรกิจด้านกาแฟเจริญเติบโต

จุดเริ่มต้นการผลิตกาแฟคุณภาพ

สายพันธุ์กาแฟ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของกาแฟคุณภาพ ทั่วโลกมีผลผลิตกาแฟแบ่งเป็นสายพันธุ์อะราบิกา 70% และสายพันธุ์โรบัสตา 30% ซึ่งในประเทศไทยมีการปลูกทั้ง 2 สายพันธุ์ กาแฟอะราบิกา ส่วนใหญ่ปลูกในภาคเหนือ นิยมนำมาทำเป็นกาแฟสด กาแฟโรบัสตาส่วนใหญ่ปลูกในภาคใต้ เดิมมีการผลิตและขายให้กับโรงงานอุตสาหกรรม เป็นหลัก แต่ปัจจุบันนิยมนำมาทำเป็นกาแฟพรีเมียม ใช้กรรมวิธีเช่นเดียวกับการผลิตกาแฟอะราบิกา และนำมาชงเป็นกาแฟสดมากขึ้น ทั้งนี้ สามารถแบ่งลักษณะและสภาพการปลูกกาแฟทั้ง 2 สายพันธุ์ ดังนี้

กาแฟอะราบิกา
ทรงต้น : สูง 2.5 - 4.5 เมตร ทรงพุ่ม ใบเล็กเป็นมัน
ลักษณะเมล็ด : เส้นแบ่งเป็นรูปตัว S
โคโมโซม : 44 คู่ (4n)
ระบบราก : ลึก
พื้นที่ปลูก : 700 เมตรขึ้นไป - 2,000 เมตร จากระดับน้ำทะเล
ปริมาณน้ำฝน : 1,500 - 2,000 มิลลิเมตร
ปริมาณน้ำตาლიในเมล็ด : สูง
ปริมาณคาเฟอีน : 0.8 - 1.4 %
รสชาติและกลิ่น : หอม ละมุน รสนุ่ม

กาแฟโรบัสตา
ทรงต้น : สูง 4.5 - 6.5 เมตร ทรงพุ่มเป็นโดม ใบใหญ่ เป็นคลื่น
ลักษณะเมล็ด : เส้นแบ่งค่อนข้างตรง
โคโมโซม : 22 คู่ (2n)
ระบบราก : ตื้น
พื้นที่ปลูก : 0 - 700 เมตร จากระดับน้ำทะเล
ปริมาณน้ำฝน : 1,800 - 3,000 มิลลิเมตร
ปริมาณน้ำตาლიในเมล็ด : ต่ำ
ปริมาณคาเฟอีน : 1.7 - 4 %
รสชาติและกลิ่น : รสชาติเข้ม

คุณภาพของเมล็ดกาแฟ นอกจากสายพันธุ์กาแฟแล้ว ปัจจัยที่มีผลอย่างมาก คือ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ การดูแลรักษา สภาพแวดล้อมของการปลูก โรคและแมลงที่เข้าทำลายเมล็ดกาแฟล้วนส่งผลต่อคุณภาพของกาแฟ ทั้งกลิ่น และรสชาติ ทำให้สารกาแฟที่ได้มีความแตกต่างกัน รวมถึงกรรมวิธีที่จะได้มาของสารกาแฟ ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพตั้งแต่ต้นน้ำจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ข้อแตกต่างการขยายพันธุ์ของกาแฟอะราบิกาและโรบัสตา

กาแฟอะราบิกา เป็นพืชผสมตัวเอง มีโครโมโซม 4n = 44 สามารถใช้เมล็ดพันธุ์ มาขยายพันธุ์ต่อได้ตรงตามพันธุ์ในกรณีปลูกใกล้ชิดกับพันธุ์อื่น กาแฟอะราบิกามีโอกาสการผสมข้าม 5% ดังนั้น ในกรณีนี้จึงมีโอกาสผสมข้ามได้บ้าง หากไม่มีการจัดการที่ดี

ส่วนกาแฟโรบัสตา เป็นพืชผสมข้าม ทำให้กาแฟโรบัสตาที่ได้จากการเพาะเมล็ดมีความแปรปรวนสูง มีผลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิต อาจไม่สม่ำเสมอ บางต้นดก บางต้นไม่ดก ดังนั้น ในการขยายพันธุ์หากมีสายพันธุ์ ต้นที่ให้ผลผลิตดี ใช้วิธีการเสียบยอด ติดตา หรือเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จะทำให้ได้พันธุ์ที่ตรงตามพันธุ์ เนื่องจากกาแฟโรบัสตาต้องการการผสมข้าม ดังนั้น ต้องปลูกหลายพันธุ์เพื่อความหลากหลายของพันธุ์ในแปลง แนะนำปลูกอย่างน้อย 3-5 พันธุ์ ควรปลูกเป็นแถว แถวละพันธุ์สลับกันไป และควรทำฝั่งปลูกด้วย เพื่อให้ทราบว่าแต่ละแถวปลูกพันธุ์อะไร เพื่อให้ติดตามผล

การเลือกปลูกกาแฟเพื่อการผลิตกาแฟที่มีคุณภาพจึงจำเป็นต้องเริ่มจากการเข้าใจถึงที่มาของกาแฟ ลักษณะพื้นที่และสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ รวมไปถึงความนิยมในการบริโภคกาแฟแต่ละประเภทอีกด้วย ☺

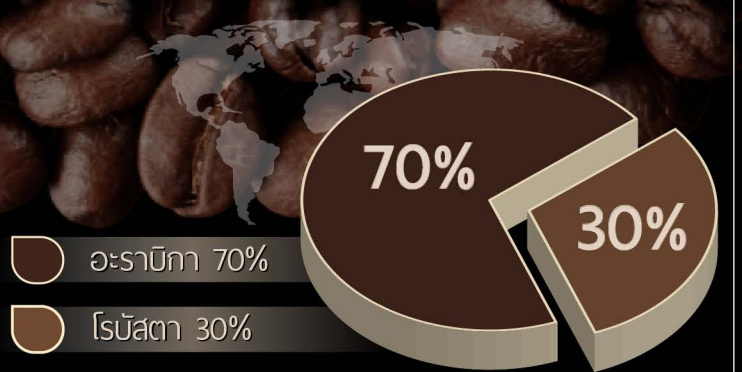
กาแฟ

ผลผลิตกาแฟของโลก

การเลือกปลูกกาแฟ

เพื่อการผลิตกาแฟที่มีคุณภาพจึงจำเป็นต้องเข้าใจ

- ที่มาของกาแฟ
- ลักษณะพื้นที่และสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่
- ความนิยมในการบริโภคกาแฟแต่ละประเภท

กาแฟอะราบิกา

- ☛ ลักษณะเมล็ดยาวเรียว เส้นแบ่งเป็นรูปตัว S
- ☛ ปริมาณน้ำตาลในเมล็ดสูง
- ☛ ปริมาณคาเฟอีน 0.8 - 1.4 %
- ☛ กลิ่นและรสชาติ หอม ละมุน รสนุ่มกลมกล่อมนุ่มนวล
- ☛ นิยมนำมาทำเป็นกาแฟสด
- ☛ ปลูกในภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่
- ☛ พื้นที่ปลูก 700 - 2,000 เมตร จากระดับน้ำทะเล

กาแฟโรบัสตา

- ☛ ลักษณะเมล็ดทรงกลม เส้นแบ่งค่อนข้างตรง
- ☛ ปริมาณน้ำตาลในเมล็ดต่ำ
- ☛ ปริมาณคาเฟอีน 1.7 - 4 %
- ☛ กลิ่นและรสชาติ เข้มและขมกว่า
- ☛ นิยมนำมาทำเป็นกาแฟพรีเมียม
- ☛ ปลูกในภาคใต้เป็นส่วนใหญ่
- ☛ พื้นที่ปลูก 0 - 700 เมตร จากระดับน้ำทะเล

การขยายพันธุ์กาแฟ

- ☛ กาแฟอะราบิกาเป็นพืชผสมตัวเอง สามารถใช้เมล็ดพันธุ์มาขยายพันธุ์ต่อได้ตรงตามพันธุ์ แต่ในกรณีที่ปลูกใกล้ชิดกับพันธุ์อื่น มีโอกาสในการผสมข้าม 5% จึงต้องมีการจัดการที่ดี
- ☛ กาแฟโรบัสตาเป็นพืชผสมข้าม การขยายพันธุ์โดยใช้การเสียบยอด ติดตา หรือเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จะทำให้ได้พันธุ์ที่ตรงตามพันธุ์ มีผลผลิตดี ส่วนการเพาะเมล็ดจะมีความแปรปรวนสูง การเจริญเติบโตและผลผลิตไม่สม่ำเสมอ
- ☛ กาแฟโรบัสตาต้องการการผสมข้าม เพื่อให้มีการติดผลที่ดีจึงต้องปลูกหลากหลายพันธุ์ในแปลง ควรปลูกอย่างน้อย 3 - 5 พันธุ์ ปลูกเป็นแถว แถวละพันธุ์สลับกันไป และควรทำพังปลูกด้วยเพื่อให้ทราบว่าจะแต่ละแถวปลูกพันธุ์อะไร

เรียบเรียง : ศันสนีย์ นิตธรรมสง สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร

ข้อมูล : • เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง พันธุ์และการปลูกดูแลรักษา โดย นางสุภัทรา เลิศวัฒนาเกียรติ ผู้เชี่ยวชาญด้านไม้พืชรกรวมวิชาการเกษตร
• สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

